

Knjiga kao palimpsest

DORDE PISAREV

Naravno, kako to već biva u lepoj, starinskoj prodavnici magičnih Tajni, kakvom mnogi od nas još smatraju Književnost, u policama zatrpanim brzim, instant knjigama u kojima često ne opstojava čak ni „korektan naslov“, vrednosno bar podnošljiva literatura, uvek se iznedri biser koji zbunjuje: upravo takav biser predstavlja i ovaj opsežni i izueto zanimljiv „Pregledni rečnik komparativističke terminologije u književnosti i kulturi“.

Naravno da debljina i glomazni, nezbežni naslov s pravom upućuje na nekakvu „nauku“. Ovo je mnogim vrlim čitaocima koji jure za narativnim adrenalinom sinonim (a, bogami, i obećanje i najava) za „dosadno“. Do „potvrde“ za ovakvu tezu može da se stigne tek letimičnom proverom termina koji se se javljaju pod slovom „K“. Dakle, tu nalazimo termine koji se odnose na ovaj specifičan predmet istraživanja: „komparativna književnost i kultura“, „komparativna metoda“, „komparativna metrika“, „komparativna književnost i teorija književnosti“, „komparatistika – teorijski aspekti“, „komparativna poetika“...

No, suština je zapravo sasvim drukčija jer je u pitanju zamašan, kapitalan projekat koga su se poduhvatili urednici ovog rečnika Bojana Stojanović Pantović, Miodrag Radović i Vladimir Gvozden, uz svesrdnu pomoć i ostalih sastavljača odrednica: Zorice Bečanović Nikolić, Sonje Veselinović, Biljane Dojčinović Nešić, Jasmine Jokić, Bogdana Kosanovića, Sofije Košničar, Ljiljane Matić, Jovana Popova, Gorane Raičević, Nikole Strajnića, Kornelije Farago i Mihala Harpanja. Rad svih ovih istraživača realizovala je „Akademska knjiga“ iz Novog Sada.

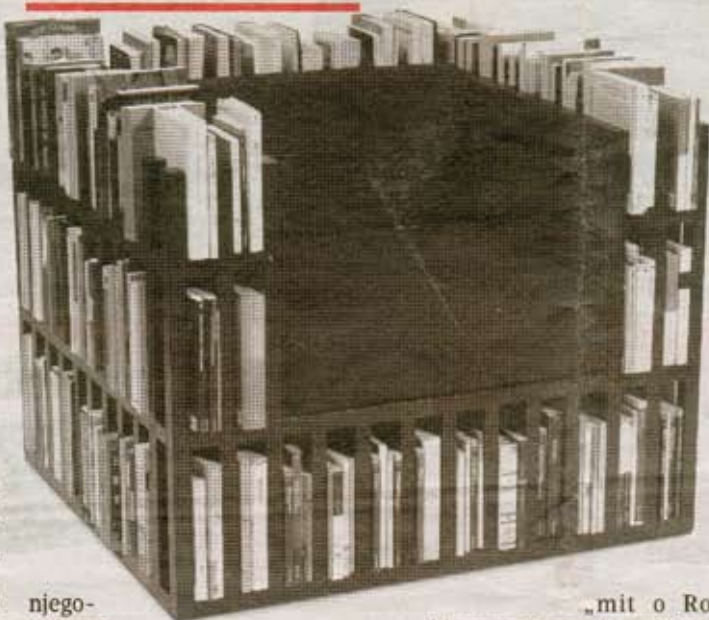
Dakle, da napomenem još jednom, da ne bi bilo zabune: dovoljno je pogledati prvu i poslednju odrednicu u knjizi – „avangarda“ i „weltanschauung“ – pa shvatiti da nije u pitanju (samo) usko specijalizovani rečnik koji se bavi „uskom“ (malenom) oblašću nauke o književnosti, komparativistikom, nego da je zapravo u pitanju opsežan, sbeobuhvatan i obiman novi

rečnik književnih termina kome je komparativni kod samo pomogao, usmerivši ga u pravcu (post)modernog pristupa spomenutoj nauci o književnosti. Dakle, kao što to i biva u dobro skrojanim, a zatim još bolje „sašivenim“ rečnicima koji se često i bukvalno pretvaraju u spektakularne unutrašnje romane koji svakog od znatizeljnih korisnika – dakle, čitaoca, a ne korinika – vode u onom pripovedačkom pravcu koji odgovara

Začudujuće – pa i zastrašujuće, bar na takozvanog običnog čitaoca, deluje naslov koji je pred nama: „Pregledni rečnik komparativističke terminologije u književnosti i kulturi“. Čoveče, strašno dosadno – opasno? Em debelo, pa još i rečnik!

univerzalosti knjige koja je pred nama, to jest kao ilustrativan primer kako se ona može namenski (neplannirano?) koristiti. Dakle, „u antici i srednjem veku naziv za rukopise koji su pisani preko prvobitnog teksta... U širem smislu, palimpsest se odnosi na značenje skriveno unutar teksta, ispod površine teksta, za čije je razumevanje potreban izvestan ključ, neka vrsta putokaza koja bi označila da se ispod osnovnog teksta krije još jedno, dodatno značenje, sadržina“, a i u širem i u užem smislu, iza nizzgled strogih, rečničkih odrednica krije se još jedna veličanstvena, većito zanimljiva priča u kojoj oživljavaju junaci, pisci, čitaoci i to na način koji pokazuje – i dokazuje? – da su teme i značenja višeslojni i neiscrpn i da granica ipak ne postoji, te da sve zavisi od izabranog konteksta i trenutnog ugla posmatranja.

Tako se u jednoj od odrednica,

njegovom senzibilitetu, i ovaj rečnik je zavodljivo Arijadnino klupko, zamamni vodič kroz simbole književnih termina koji se, dok ih ispituje, pretvaraju u arhetipske simbole čovečanstva, a konac Arijadninog klupka se odmotava čas slobodno, čas predodređeno, već u zavisnosti od želje i znanja čitalaca.

Ovaj skromni člankopisac, u ovom novinskom tekstu koji dobacuje tek do zimske senke velike knjige kojom se (ne)uspešno bavi na malo podarenog prostora, bira za primer odrednicu „palimpsest“ kao dokaz

„mit o Robinsonu Krusou“, tvrdi kako umnožavanju robinzonada kao da nema kraja: „Ipak, čitalačko čovečanstvo ostavlja u životu samo one pisce i knjige koji o staroj temi mogu da kažu novu reč. Na robinzonadama se neprestano potvrđuje regenerativna moć književnosti: sposobnost da prevaspituje sebe i revidira svoje mitove udahnjujući im uvek novi život“.

Pregledni rečnik komparativističke terminologije u književnosti i kulturi baveći se teorijom književnosti, prepituje samu književnost i kvalitetno revidira sopstvene mitove.